

## **Streszczenie pracy doktorskiej**

### ***Patriotyzm i wychowanie patriotyczne w pracach Józefa Bocheńskiego***

**Imię i nazwisko autora pracy:** Łukasz Cieślakowski

**Nr albumu:** 396

**Imię i nazwisko promotora pracy:** dr hab. Piotr Marek Kostyło prof. UKW

**Imię i nazwisko promotora pomocniczego pracy:** dr Elżbieta Okońska

**Słowa kluczowe:** Bocheński, patriotyzm, wychowanie patriotyczne, ojczyzna, kraj matczyzny

Przedmiotem badań pracy doktorskiej pod tytułem *Patriotyzm i wychowanie patriotyczne w pracach Józefa Bocheńskiego*, jest przedstawienie patriotyzmu i wychowania patriotycznego w pracach stworzonych przez filozofa, żołnierza i dominikanina - Józefa Marię Bocheńskiego oraz aktualność jego tez we współczesnym szkolnictwie, ze szczególnym naciskiem na patriotyzm i wychowanie patriotyczne prowadzone we współczesnych szkołach wojskowych oraz pododdziałach polskiej armii.

W toku swojej działalności naukowej i społecznej Józef Bocheński wypracował określoną koncepcję patriotyzmu i wychowania patriotycznego. Źródeł tej koncepcji należy doszukiwać się w atmosferze religijnej, moralnej i intelektualnej panującej w domu rodzinnym myśliciela, a także w kulturze dwudziestolecia międzywojennego w Polsce. W niniejszej pracy chcę przyjrzeć się tej koncepcji z perspektywy niemal stu lat i zadać pytanie o jej aktualność. Co stanowiło istotę patriotyzmu i wychowania patriotycznego według Bocheńskiego? Dlaczego tak właśnie postrzegał te zjawiska? Te pytania są bardzo złożone nie tylko same w sobie, stają się one także również ze względu na wielość doświadczeń, jakie Bocheński zdobył podczas swojego życia - należy pamiętać, że był on żołnierzem, duchownym i filozofem, jako kapelan uczestniczył w wojennej zawierusze 1939-1945, wykładał na uniwersytetach całego świata, a przede wszystkim był emigrantem żyjącym przez większość swojego życia poza Polską w obawie przed totalitarnym systemem panującym w kraju po zakończeniu II wojny światowej. Ze względu na wspomnianą wielość doświadczeń, jednoznaczna odpowiedź na postawione pytania okazuje się bardzo trudna. W niniejszej pracy kreślę pewną ścieżkę, którą można podążać i prześledzić główne tropy w myśleniu Bocheńskiego o patriotyzmie i wychowaniu patriotycznym.

Biorąc pod uwagę problem badawczy, jaki nakreśliłem w niniejszej pracy, a więc pytanie o koncepcję patriotyzmu i wychowania patriotycznego w myśli Józefa Bocheńskiego, a także aktualność tej koncepcji dzisiaj, jak również pedagogiczny kontekst moich analiz, można powiedzieć, że przedstawiany tu projekt badawczy jest innowacyjny. Nie są mi znane żadne inne opracowania dotyczące pedagogicznej rekonstrukcji myśli Bocheńskiego na temat patriotyzmu i wychowania patriotycznego, tym bardziej w odniesieniu do współczesności, które ujmowałyby te zagadnienia całościowo. Istnieje książka pod tytułem *Wychowanie a polityka Tradycje i współczesność*, pod redakcją Witolda Wojdyły i Michała Strzeleckiego, wydana w Toruniu w 1997 roku, w której zamieszczono artykuł Jerzego Jadczaka, *O roli nauki i państwa w wychowaniu*. W artykule tym autor przedstawia poglądy wybranych filozofów Szkoły Lwowsko-Warszawskiej na tytułową kwestię. Jest to interesujące, gdyż uważa się, iż przedstawicielem Szkoły Lwowsko-Warszawskiej był również Bocheński. Jadczak nie uwzględnia jednak w swoim tekście poglądów Bocheńskiego.

Biorąc pod uwagę to, że w pracy wykorzystuję źródła pisane, w pierwszej kolejności musiałem je przeczytać, a następnie wydobyć z nich to, co najbardziej mnie interesowało. Trzeba pamiętać o tym, że przy rekonstruowaniu myśli Bocheńskiego na temat patriotyzmu i wychowania patriotycznego posługuję się materiałami źródłowymi pochodzącymi nie tylko od interesującego mnie autora, lecz także z tekstów innych autorów (tak tworzących równoległe z Bocheńskim, jak i nam współczesnych). Interesowały mnie teksty Bocheńskiego oraz pozycje literatury naukowej związane z poruszonym przeze mnie tematem. W związku z tym moja praca ma charakter historycznej pracy heurystycznej.

W niniejszej pracy szczególny nacisk kładę także na krytykę wewnętrzną źródeł. Wynika to z tego, że krytyka zewnętrzna została przeprowadzona już przez autorów książek i artykułów, z których korzystam. Wszystkie sprawy związane z autentycznością źródła, jego autorstwa oraz czasu powstania zostały już rozstrzygnięte w wykorzystanej przeze mnie literaturze – należy jednak pamiętać, że krytyka źródeł dokonana przez konkretnego autora, pisana jest z jego perspektywy, przez co może być naznaczona błędem.

W tekstach Józefa Bocheńskiego widać podejście praktyczne do wychowywania do patriotyzmu żołnierzy. Prawdopodobnie duży wpływ na taki stan rzeczy ma doświadczenie wojskowe myśliciela. Nie jest to doświadczenie jedyni

e teoretyczne, książkowe. Bocheński swoje poglądy i twierdzenia na temat wychowania patriotycznego, patriotyzmu a także etyki wojskowej zdobywał w boju. Należy pamiętać, że nie było to tylko doświadczenie z perspektywy kapelana ale również żołnierza czynnie uczestniczącego w walkach. Bocheński uczestniczył w tym, co później opisywał od strony teoretycznej, rozbijał proces wychowania patriotycznego na elementy celem najlepszego jego przekazania przez kadrę dowódczą, instruktorów oraz inne szkolące osoby, a także jego przyswojenia przez szkolonych, podwładnych lecz również współuczestników ćwiczeń i walki. Chociaż wiele wątków koncepcji patriotyzmu i wychowania patriotycznego w ujęciu Józefa Bocheńskiego ma charakter uniwersalny – dotyczy wszystkich ludzi, to jednak całość tej koncepcji, w moim przekonaniu, najpełniej ujawnia swój potencjał w odniesieniu do wychowania patriotycznego żołnierzy. Chodzi tu przede wszystkim o budowanie morale żołnierzy.

W esejach Józefa Bocheńskiego możemy odnaleźć wskazówki, co powinno być kształtowane u żołnierzy. Według filozofa są to:

- prawość;
- męstwo;
- posłuszeństwo;
- sprawność decyzji bojowej.

Wszystkie powyższe cechy możemy dostrzec w celach, które są stawiane współczesnemu szkolnictwu wojskowemu. Edukacja wojskowa, aby była skutecznym narzędziem w kształtowaniu prawidłowych, pozbawionych patologii i zabobonów postaw patriotycznych, powinna zawierać te cztery elementy. Biorąc pod uwagę to, że współczesne szkolnictwo wojskowe kładąc coraz większy nacisk na rozwój podchorążych, kadetów i elewów nie tylko w strefie fizycznej, ale także moralnej, naukowej oraz społeczno-obywatelskiej, poprzez realizację zadań wielorakiego rodzaju (nie tylko militarnych, ale także na polu medycyny, techniki, psychologii czy socjologii) spełnia wszelkie warunki, aby można powiedzieć, że kształci pełnię żołnierskich postaw u swoich wychowanków.